

Mūsų valdovas iš Dievo malonės karalius Jonas, penktas tuo vardu pakrikštytas sosto įpėdinis, ketina šiandakt eiti į miegamąjį pas savo sutuoktinę doną Mariją Aną Žozefą, daugiau kaip prieš dvejus metus atvykusią iš Austrijos padovanoti infantų Portugalijos karūnai, bet ligi šios dienos vis dar nepastojusią. Jau sklinda gandai tiek dvare, tiek ir už jo sienų, kad karalienė, galimas daiktas, nevaisinga, tai šmeižikiškas prasiimanymas, uoliai saugomas nuo skundikų ausų ir lūpų ir aptariamas tik patikimų žmonių draugijoje. Kaltinti karalių liežuvis neapsiverstų, visų pirma todėl, kad nevaisingumas ne vyrų, o moterų negalia, kaip tik todėl su jomis taip dažnai ir skiriamasi, ir, antra, prireikus rasis ir daiktinių įrodymų, nes karalystėje apstu karališkosios sėklos pradėtų pavainikių, štai net dabar per visą aikštę nutįsusi jų eiseną. Be to, ne karalius, o karalienė dieną naktį meldžia dangų kūdikio, ir taip pat dėl dviejų priežasčių. Pirmą priežastį yra ta, kad nė vienas karalius, juo labiau Portugalijos, neprašo to, ką tik jis vienas gali malonėti, o antra priežastis ta, kad moteriai, kuri savo prigimtimi atitinka indą imlųjį, savaime suprantama, priklauso būti prašytojai ir melsti Dievą vaisingumo tiek per Bažnyčios rengiamus devyndienius, tiek proginėmis maldomis. Bet negelbsti nei karaliaus užsispyrimas, nors jis, jei tik nėra religinių ar fizinių kliūčių, dukart per savaitę visomis išgalėmis atlieka tiek karaliaus, tiek vyro priedermę, nei karalienės kantrybė ir nuolankumas, nors ji ne tik meldžiasi, bet ir aukojasi kiekvieną kartą, kai sutuoktinis palieka ją ir vedybinį guolį, prisiversdama nė nekrustelėti, idant vaisingai susijungtų jų syvai, jos palyginti negausūs trūkstant ūpo ir laiko, taipgi dėl perdėtos krikščioniškos dorovės skrupulų, o valdovo sodrūs, kaip ir pridera vyrui, dar nė dvidešimt dviejų nesulaukusiam, ir vis dėlto nei viena, nei kita nepadėjo pastoti donai Marijai Anai. Tačiau Dievas didis.

Bemaž tokios pat didybės kaip Dievas ir karaliaus statoma Šventojo Petro bazilikos Romoje kopija. Tas statinys statomas be iškasos ir pamatų, tiesiai ant stalantės, kuriai nė nereikia būti tokiai tvirtai, kad

išlaikytų visą svorį miniatiūrinio katedros modelio, tuo tarpu išardyto dalimis ir sunarstomo senoviniu metodu, suleidžiant stačiakampėmis išdrožomis, kai įlaidas įkišamas į išdrožą, o keturi budintys kamerdineriai pagarbiai paduoda kiekvieną jų karaliui. Skrynia, kurioje sudėtos tos dalys, kvepia smilkalais, karmazininis aksomas, į kurį skyrium suvyniotas kiekvienas fragmentas, kad kokios nors statulos veido ginkdie neįbrėžtų kokios nors kolonos kapitelis, spindi milžiniškų vaškinių žvakių apšviestas. Darbas jau eina į pabaigą. Visos sienos suleistos į išdrožas, kolonos remia karnizą, ant kurio rikiuojasi lotyniškos raidės, skelbiančios Pauliaus V Borgezės vardą ir titulą ir jau seniai praslystančios pro karaliaus akis, nors jam malonu grožėtis kelintiniu skaitvardžiu po popiežiaus vardo, tuo pačiu, koks priskiriamas ir jam. Kuklumas karaliui būtų trūkumas. Jis kaišioja pranašų bei šventųjų statulėles į atitinkamas išdrožas viršutinėje karnizo dalyje, ir rūmininkas žemai nusilenkia kiekvienąsyk iš prabangaus aksomo išvyniodamas statulėlę ir vieną po kito paduodamas karaliui tai pranašą, kniūbsčia gulintį ant delno, tai šventąjį kojomis į priekį, bet niekas nekreipia dėmesio į netyčinę nepagarbą, juo labiau kad karalius beregint atitaiso kūno padėtį ir išlaikydamas šventiems dalykams deramą tvarką ir iškilmingumą kiekvieną tikinčiųjų globėją įspraudžia į atitinkamą vietą. Iš savo aukštybių jie regi ne Šventojo Petro aikštę, o Portugalijos karalių ir jam patarnaujančius kamerdinerius. Regi podiumo grindis, užuolaidas, dengiančias įėjimą į karališkąją koplyčią, kur rytoj pirmųjų mišių valandą, jei nebus grįžę į skrynią, suvynioti į aksomą, pamatys šventosios liturgijos žodžius dievobaimingai kartojantį karalių, apsuptą svitos, kurioje nebebus šiandien jam patarnavusių bajorų, nes pasibaigus savaitei tarnybon stoja kiti. Po tuo podiumu, kur dabar esame, yra dar vienas, taipgi atskirtas užuolaidomis, koplytėlė ar maldyklėlė, tik joje niekas nieko nestato, ten per pamaldas užsidaro karalienė, bet net šventa vieta nepadedą jai pastoti. Dabar tetrūksta Mikelandželo kupolo, to akmeny įkūnyto šedevro,

kopijos, tokios didelės ir griozdiškos, kad tenka laikyti atskiroje skrynioje, ir kadangi tai baigiamasis statybos tarpsnis, jis itin iškilmingas, visi kamerdineriai neriasi iš kailio padėdami karaliui, įlaidai griausmingai skvirbsta į atitinkamas išdrožas, ir darbas pagaliau baigtas. Jei to griausmo aidas, užpildęs visą kopyčią ir nusiritęs menėmis bei ilgėliausiais koridoriais, pasiekė miegamąjį, kur laukia karalienė, težino ji, jog ateina karalius.

Tegu laukia. Tuo tarpu karalius dar tik ruošiasi nakčiai. Kamerdineriai nurengia jį, aprenkia deramais drabužiais, atitinkančiais paskirtį ir laiko dvasią, kiekvieną aprangos aksesuarą perduoda iš rankų į rankas su tokia dievobaiminga pagarba, lyg tai būtų šventųjų skaistulių relikvijos, ir ta ceremonija vyksta dalyvaujant liokajams ir pažams, vienas atvožia didelę skryniją, kitas atitraukia užuolaidas, vienas pakelia žvakę, kitas delnu pridengia liepsnelę, kad nešviestų per ryškiai, du stovi nejudėdami, dar du seka jų pavyzdžiu, o ką daryti visam pulkui kitų, nežinia, ir nežinia, ko išvis jie čia stypso. Pagaliau karalius aprengtas bendromis pastangomis, vienas bajoras išlygina paskutinę klostelę, dar vienas pataiso nėriniais padabintą naktinę kepuraitę, ir nė minutės nepraslinks, kai jo didenybė Jonas V patrauks į karalienės miegamąjį. Ašotis laukia, kada teiks jį pripildyti šaltinis.

Bet štai įeina donas Nunas da Kunja, vyskupas inkvizitorius, o drauge su juo gerokai pagyvenęs pranciškonas. Prieš prieidami prie karaliaus ir pasisakydami, kokių tikslu atsilankę, atlieka ištisą ceremonialą įmantrių nusilenkimų ir tūpčiojimų, tai apmiršta vietoje, tai traukiasi atatupsti pagal įžengimo į valdovo menę ritualą, bet pabandysime apsieiti be visų tų smulkmenų, nes vyskupas neturi laiko, o vienuolis dreba iš dievobaimingos pagarbos. Donas Jonas V drauge su inkvizitoriumi paėina į šalį, ir šis prabyla, Štai brolis Šventojo Juozapo Antanas, papasakojau jam apie jūsų didenybės širdgėlą ir rūpestį, kad mūsų maloningoji karalienė nepagimdo sūnaus, ir paprašiau melsti Dievą malonėti mūsų

karalystei duoti sosto įpėdinį, ir atsakė jis man, jog susilauksite, jūų didenybe, vaikų, jeigu tik pageidausite, ir tada paklausiau, ką galėtų reikšti tie migloti žodžiai, nes visiems žinoma, kad jūų didenybė norite vaikų, ir jis atsakė tiesiai ir šviesiai, Jei jūų didenybė duosiąs įžadą pastatyti vienuolyną Mafros bažnytkaimyje, Dievas dovanosiąs įpėdinį, ir sulig tais žodžiais donas Nunas nutilo ir galvos linktelėjimu pakvietė pranciškoną priėti.

Paklausė karalius, Ar iš tiesų taip yra, kaip ką tik sakė man jo emincija, kad jeigu duosiu įžadą Mafroje pastatyti vienuolyną, susilauksiu vaikų, ir vienuolis atsakė, Iš tiesų, viešpatie, bet tik tuo atveju, jeigu vienuolynas bus pranciškonų, ir karalius vėl paklausė, Iš kur tu žinai, ir brolis Antanas atsakė, Žinau, o iš kur, ir pats nenučiuoju, esu tik lūpos, bylojančios tiesą, jei norite, tikėkite, nieko daugiau negaliu pasakyti, pastatykite vienuolyną, jūų didenybe, ir netrukus susilauksite įpėdinio, o jei nestatysite, Dievas nuspręs. Valdingu mostu karalius įsakė pranciškonui pasišalinti ir tada pasiteiravo jo emincijos Nuno da Kunjos, Ar dorybingas tas vienuolis, ir vyskupas atsakė, Dorybingesnio nerastumėte visame jų ordine. Ir tada donas Jonas, penktas tuo vardu, įsitikinęs to pasiūlymo vertingumu, paskelbė visu balsu, idant aiškiai išgirstų visi aplinkiniai, ir rytojaus dieną naujiena apskriejo visą miestą ir karalystę, Duodu savo karališką žodį, kad įsakysiu pastatyti Mafroje pranciškonų vienuolyną, jeigu karalienė man pagimdys sūnų per ateinančius metus, skaičiuojant nuo šios dienos, ir visi pasakė, Tegu Viešpats išklauso jo didenybės žodžius, nors niekas nesuprato, kas šiuo atveju išbandoma, pats Viešpats ar brolio Antano dorybė, ar karaliaus pajėgumas, ar pagaliau abejotinas karalienės vaisingumas.

Dona Marija Ana kalbasi su vyriausiąja rūmų dama portugale markize de Unjan. Jos jau aptarė tos dienos labdaros darbus, kelionę į Kardaiso Nekaltojo Prasadėjimo basųjų karmeličių vienuolyną ir devyn-dienį šventojo Pranciškaus Ksavero garbei, prasidėsiantį rytoj Šventojo

Roko bažnyčioje, pokalbis, deramas karalienei ir markizei, jausmingas ir podraug graudus, kai mini šventųjų vardus, skausmingas, kai prabyla apie šventuosius kankinius ar ypatingą tėvų bei motinų vienuolių atgailą, kad ir pačią paprasčiausią, pavyzdžiui, slaptą kūno marinimą pasninku ar ašutine. Tačiau karalius jau davė žinią einęs pas karalienę, skuba užsidedęs, sujaudintas mistinės kūniškos priedermės ir įžado, duoto Dievui per tarpininką paslaugųjį brolių Šventojo Juozapo Antaną. Drauge su karaliumi įeina du kamerdineriai, nuvelka nereikalingus drabužius, tuo pat metu ir markizė padeda karalienei kaip moteris moteriai, joms talkina dar viena dama, grafienė, taipgi kita vyriausioji rūmų dama, ne ką mažiau kilminga, atvykusi iš Austrijos, miegamajame tikras sambūris, jų didenybės sveikinasi iškilmingai lankstydami vienas kitam be galo, pagaliau kamerdineriai išeina pro vienas duris, rūmų damos pro kitas, ir tie, ir tos skirtinguose priekambariuose lauks ritualo pabaigos, kamerdineriai palydės karalių į miegamąjį, tėvo valdymo metais buvusį karalienės motinos, na, o rūmų damos grįžusios apkamšys doną Mariją Aną pūkiniais patalais, taipgi atsivežtais iš Austrijos, be jų ji negali miegoti nei žiemą, nei vasarą. Kaip tik dėl tų patalų, po kuriais net per vasario šalčius galima uždusti nuo karščio, jo didenybė Jonas V nepraleidžia nakties drauge su karaliene, nors iš pradžių praleisdavo, kol naujovės malonumą nuslopino nepatogumas, ir nemažas, nes karalius srūdavo prakaitu, savo ir karalienės, o karalienė, su galva palindusi po patalais, šusdavo pašvinkusi kūno išskyromis. Nors kilusi ne iš atogrąžų šalies, dona Marija Ana nepakenčia čionykščio klimato. Apsikloja dideliausiais storais patalais ir susirietusi į kamuoliuką apmiršta kaip kormis, po žeme susidūręs su akmeniu ir svarstantis, kuria kryptimi toliau rausti savo urvelį.

Karalius ir karalienė vilki ilgais naktiniais marškiniiais, šluojančiais grindis, karaliaus marškiniai siuvinėtais kraštais, karalienės beveik per plaštaką ilgesni, kad šiukštu kas nepamatytų kulnų, didžiojo piršto ar

kitų, iš visų žinomų nepadorumo apraiškų tai pati gėdingiausia. Jo didenybė Jonas V veda karalienę prie guolio, laikydamas jos ranką už pirštų galiukų kaip kavalierius šokių salėje, ir prieš lipdami laipteliais kiekvienas iš savo pusės priklaupia ir sukalba atitinkamą maldelę atsargumo dėlei, kad mirtis neištiktų sueities metu neatlikus išpažinties ir kad tas naujas mėginimas duotų vaisių, šiuo atžvilgiu donas Jonas V turi dvigubą viltį, kliaujasi Dievu ir savo jėgomis, tad dvigubai karščiau meldžia Dievą įpėdinio. Na, o dona Marija Ana, reikia manyti, taipgi prašo tos pačios malonės, jeigu neturi kokių ypatingų sumetimų to nepageidauti, bet tai jau išpažinties paslaptis.

Ir štai jiedu sugula. Lova atkeliavo iš Olandijos tuo metu, kai karalienė atvyko iš Austrijos, užsakė ją pats karalius ir sumokėjo septyniasdešimt penkis tūkstančius kruzadų, nes Portugalijoje nėra tokių įgudusių meistrų, o jeigu atsirastų, jie, be abejo, gautų kur kas mažiau. Pašalinė akis net nesuprastų, ar iš medžio pagamintas šis didingas baldas, aptrauktas prabangiu audeklu, ataustu auksu ir išsiuvinėtu gėlėmis ir įmantriais raštais, o apie baldakimą ir kalbos nėra, tokio audinio drabužiu galėtų vilkėti pats popiežius. Atvežta ir sustatyta miegamajame, visiškai nauja lova buvo švari, be jokių parazitų, bet vėliau, kai ji naudojama įšilo nuo kūnų, įsiveisė blakės, atsikrausčiusios iš kitų rūmų kambarių arba miesto, sužinok, kad gudrus, iš kur jos atsiranda, o kadangi lova aptraukta tokiais brangiais audiniais ir padabinta su tokia prabanga, neįmanoma degančia marška išsmilkyti jų lizdų, tad neliko kitos išeities, nors ir abejotinos, kaip kasmet mokėti penkiasdešimt realų šventajam Aleksui, pažiūrėti, gal išgelbės karalienę ir visus mus nuo tos rykštės ir nepakenčiamo niežėjimo. Tomis naktimis, kai ateina karalius, blakės puola gerokai vėliau, nes jam esant čiužiniai siūbuoja, o tiems parazitams patinka ramybė ir miegantys žmonės. Tuo metu karaliaus lovoje kitos blakės laukia savo porcijos kraujo, kuris, jų nuomone, nei blogesnis, nei geresnis negu miestiečių, nesvarbu, ar jis mėlynas ar paprastas.

Dona Marija Ana paduoda karaliui drėgną ir šaltą rankytę, kuri, nors sušildyta po patalais, beregint atvėsta lediniame miegamajame, ir karalius, atlikęs savo priedermę, tikėjimo gautu pažadu ir savo pastangų vaisingumu sklidina širdimi bučiuoja pirštelius kaip karalienei ir būsimai motinai, jei tik brolis Šventojo Juozapo Antanas neperdėjo savo galių. Ir dona Marija Ana timpteli skambučio virvelę, ir įeina iš vienos pusės karaliaus kamerdineriai, iš kitos karalienės rūmų damos į miegamąjį, pritvinkusį įvairiausių kvapų, iš jų vienas lengvai atpažįstamas, be jo neįmanomas tas seniai laukiamas stebuklas, nes panašus stebuklas, Nekaltojo Prasidėjimo stebuklas, sykį įvyko ir daugiau nebeapasikartos, idant visiems būtų žinoma, kad Dievas prirėkęs gali apsieiti be vyrų, bet be moterų nieku gyvu negali.

Nors karalienės nuodėmklausys be paliovos ramina, kad šiuo atveju jos sąžinė gali būti rami, dona Marija Ana kamuojasi jausdamasi kalta. Išėjus karaliui ir kamerdineriams, sugulus rūmų damoms, patarnaujančioms jai ir serginčioms jos miegą, jai neduoda ramybės mintis, kad derėtų atsikelti ir baigti kalbėti maldas, bet kadangi gydytojų patarimu ji privalo šiukštu nejudėti kaip višta perekšlė ant kiaušinių, tenkinasi be perstojo bambėdama poterius ir tolydžio vis lėčiau varstydamą rožinio karoliukus, kol pagaliau užminga vidury Sveika, Marija, malonės pilnoji, jai pasisekė, tu pagirta tarp moterų ir pagirtas tavo sūnus, galvodama apie savo sūnų, taip nekantriai laukiamą, kad tik gimtų berniukas, Viešpatie, kad tik gimtų berniukas. Per išpažintį ji niekada neišpažindavo tos nesąmoningos puikybės, tokios svetimos jos prigimčiai ir netyčinės, kad galėtų sąžiningai ir nuoširdžiai prisiekti meldžianti tik Švenčiausiosios Mergelės ir jos Sūnaus malonės. Tai tiesiog karalienės pašamonės labirintai, maždaug kaip sapnai, be perstojo lankantys doną Mariją Aną po karaliaus apsilankymo miegamajame, sužinok kad gudrus, ką reiškia tie sapnai, o ji sapnuoja, kad eina per Rūmų aikštę skerdyklų pusėn, iš priekio pasikaišiusi sijoną, klampuoja per gličią purvynę,

kvepiančią taip pat, kaip vyras syvus iššvirkštęs, o tuo metu jos svainis infantas donas Fransiskas, anksčiau gyvenęs dabartiniame jos miegamajame ir kartais vaiduokliu čia apsilankantis, šoka aplink ant kojokų nelyginant juodasis gandras. Apie tą sapną ji taipgi nė karto neužsiminė savo nuodėmklausiu, ir ką gi jis būtų galėjęs atsakyti, jei tobulos išpažinties vadove apie sapnus nepasakyta nė žodžio. Tegu sau ramiai miega dona Marija Ana, nematoma po patalų kalnu, o blakės tuo metu lenda iš plyšių, iš klosčių ir naudodamosi sparčiausios kelionės privalumais krinta nuo baldakimo aukštybių.

Jo didenybė Jonas V taipgi susapnuos sapną. Sapnuos jis, kad iš jo lyties išsišakoja Jesės medis, perdėm apgyventas Kristaus protėvių, tarp jų ir pats Kristus, visų karalysčių paveldėtojas, o paskui medis dingsta ir jo vietoje iškyla didingas pranciškonų vienuolynas su aukštomis kolonomis, varpinėmis ir kupolais, tai aišku iš pranciškonų abitu vilkinčio brolio Šventojo Juozapo Antano, plačiai atlapojančio bažnyčios duris. Tokio temperamento karalių pasaulyje reta, bet Portugalijoje niekada jų netrūko.

